Nr 2/2015

Årgång 27

Vi är en förening för dig som är intresserad av släktforskning

ÄNGELHOLMS SLÄKTFORSKARE

- Gården Odelsryd som försvann där nu Sturups flygplats ligger.
- Höglundarna.
- Britt Paulsén skriver om Per från Östra Nääs.

Föreningen ändrade namn vid årsmötet 2015, så nu heter vi Ängelholms släktforskare

ÄSF-NYTT

Styrelsen

Ordförande Lennart Holmberg
Tfn 0431-12919
e-post: lennart_holmberg@hotmail.com

Vice ordföranden Nils-Olov Freij
Tfn 0431-18012
e-post: nils-olov.freij@ektv.nu

Kassör Karina Olin
Tfn: 0431-410295
e-post: karina48.ae@gmail.com

Sekreterare Ilse Cort Wahlroos
Tfn: 0733-254481
e-post: ilse.wahlroos@telia.com

Vice sekreterare Ingrid Andersson
Tfn: 070-6720947
e-post:ingrid.andersson@bjarenet.com

IT-ansvarig Thomas Brorsson
Tfn 0431-20191
e-post: brorsson.thomas@telia.com

Webmaster Per Ekelund
Tfn: 0706-293551
e-post: per.g.ekelund@gmail.com

Valberedningen:
Ewa B. Andersson
Marianne Fontaine Jern

Besöksadress: Planteringsvägen 7 B,
262 52 Ängelholm.

Postadress: c/o Lennart Holmberg
Skaraborgsgatan 2, 262 43 Ängelholm.

E-mail: engelholm.genealogi@gmail.com

Hemsida: www.engelholm-släkt.se

Bankgiro: 5571-9504

Orgnr: 839400-8612

Medlemsavg 175,00 kr

Redaktör ÄSF-nytt:
Ewa B. Andersson
Tfn 0431-434120
e-post: ewa.bondheson@telia.com
Tore Månsson
Tfn: 0431-14197
e-post torevam@hotmail.com

Innehåll

Föreningsinformation	sid 2
Ordföranden har ordet	sid 3
Höstens kurser	sid 3
Ett års upplevelse på Odelsryd	sid 4
Höglundarna	sid 6
För kung och fosterland	sid 8

ÄNGELHOLMS SLÄKTFORSKARE

Ängelholms Släktforskare
Grundades 1988 för att främja släkt- och folklivsforskning med omnejd.

Föreningen har egen lokal för arkiv, bibliotek med utlåning, studieverksamhet, datasökning, tillgång till andra medlemsblad m.m.

2015 ändrades namnet till Ängelholms Släktforskare

Ordföranden har ordet

Så har ytterligare ett halvår förflutit och det är en hel del som har hänt under denna tid. Vi har haft årsmöte och vid detta beslutades det bl.a. att byta namn på föreningen så nu heter vi kort och gott bara **Ängelholms Släktforskare.**

Efter avslutat årsmöte kunde vi presentera föreningens nya ”logga”, styrelsen har haft som önskemål att ta fram en logotype för föreningen och en av våra medlemmar, Margaretha Scheele Kunze, har förtjänstfullt hjälpt oss med att ta fram en sådan som nu pryder bl.a. detta blad och vår hemsida. Efter årsmötet höll Claes Ruderstam från Vittsjö ett mycket trevligt föredrag om ett antal emigrantöden från Göingetrakten med temat ”Drömmen om Amerika”. Föreningen har under vårterminen haft en fantastisk verksamhet med 114 personer som aktivt deltagit i föreningens kursutbud. Det har varit 12 olika kurser: två nybörjarkurser, två paleografikurser samt sju fortsättningskurser och även en kurs i släktforskarprogrammet Min släkt!

Härutöver har det varit ”öppet hus” varannan torsdagseftermiddag så det har varit ett väldigt ”tryck” på användandet av lokalen men sammantaget så har det varit väldigt positivt! En stor eloge till alla våra kursledare men även till alla våra aktiva medlemmar som gjort detta möjligt!

Som en avslutning på vårsäsongen genomfördes en utflykt till Kvidinge där både Gyllenbielskeska hospitalet och Tomarps kungsgård besöktes, duktiga guider gjorde besöken till givande utflyktsmål.

Sveriges Släktforskarförbunds släktforskardagar genomförs i år i Nyköping den 28-30 augusti och vår förening kommer att representeras av vice ordförande Nils-Olov Freij. För er som har tillfälle och möjlighet så kan ett besök verkligen rekommenderas.

För ett halvår sen skrev jag om att ett DNA-test genealogi hos det amerikanska företaget Family Tree DNA var inskickat. Testresultatet var över all förväntan, antalet träff med andra forskare världen över som gjort testet var från början 199 personer och det ökar för varje vecka. Detta har tillfört forskningen en hel ny dimension.

Information om höstens kurser framgår längre fram i tidningen och ambitionen är även att genomföra några temakvällar, bl.a. om ”Bouppteckningar och mantalslängder” samt en temakväll om ”Amerika och emigrantforskning” i studieförbundet vuxenskolans lokaler. Vid emigrantkvällen blir det information om föreningens abonnemang på programmet Ancestry World Deluxe och hur man forskar på de svenskar som lämnade landet från mitten av 1800-talet och till tidigt 1920-tal.

Väl mött till höstens aktiviteter!

Lennart

Vårt kursutbud hösten 2015

Föreningen erbjuder följande kurser:

Nybörjarkurser

Fortsättningskurser

Paleografikurser

Släktregisterprogrammet DisGen

Temakurser, presenteras senare

All information hittar ni på vår hemsida under KURSER

Ett års upplevelse på Odelryds gård

Kjell-Erik Olsson har bidragit med denna berättelse om Odelrydsgården.

Byn Sturup, idyllen som försvann. Ett 70-tal gårdar revs och bränders för att ge plats åt flygplatsen som skulle ersätta Bulltofta.

Även gården Odelsryd jämnades med marken.

Till gården hörde 150 tunnland (75 har med 4½ par hästar (dragkraft) + 6 unghästar, 24 mjölkkor och omkring lika många ungdjur, 20 st. får + grisar. Vi var 4 bröder som körde hästar och en daglönare samt gift ryktare.

Så började dagarna året runt kl. 5 på morgonen på kvinnliga sidan. Nr 1 och 2 mjölka, nr 3 koka kaffe och ordna i köket för frukost.

När mjölkningen var över var det tid med separatorarbete, då en karl skulle draga separatorn, den avverka 200 l/tim.. Sedan skulle grädden saltas och sursättas, det var mors arbete, för att dagen efter kärnas och ältas (vatten utav). Skummjölken och kärnmjölken gick till kalvar och grisar. Smöret såldes till handlarna.

Så började på manliga sidan kl. 5 utfodring 1 man, 2,3,4 gödslade. Så var det kaffe, sen ner och vattna och rykta, var och en hade sina hästar+ 2 ungdjur att rykta. Kl 6 var det frukost och så började dagen kl. 7 om sommaren på åkern, om vintern lagning av allt som gått sönder under sommaren och körning i skogen med ved till sågen m.m.
Ryktarens dag började kl. 4.30 med gödsling och utfodring av kalvar. Efter mjölkningen utfodring och rykt och pumpa upp vatten i bassängreservoaren. Hans lön för året var 400 kr, 500 kg råg, 500 kg korn 25 hl potatis, 4 m ved och 2 lass granved. Hur han på detta kunde föda sin familj är en gåta. Men sådant ordnade sig, om kvällen när det var mörkt så blev hans kavaj så tung och fars grisar skarpa i ryggen och smala.

Avlöningen till oss var ej bestämd, vi fick vad vi behövde. Kanske daglönaren hade 2 kr. om dagen och middag.

Min beskrivning börjar dagen omkring ”efter juletid”. Säden skulle harpas och säljas och hemkörning av gödning för vårbruket.
På våren. Kl. 7 utbrott. Var och en skulle fylla sina foderpåsar (tornist) och för ett mellanmål kallad lillemiddag hade körsvennerna smörgås. Jag fick rida hem för att fölen skulle dia. De fick ej gå med den första tiden. Arbete från 7-9, paus och så arbete 9.15-12 middagen. På våren körde nr 1 igen fåror, 2,3 harvade och jag plockade sten. 12-1.30 middagsrast. Sedan fyllning av mulpåsarna igen till kl 5 då meafton (måltid) sedan körning till kl. 8 e.m.

Såsmåningom började vår sådden. Nr 1 kör såmaskinen, 2,3 kultivatorn och välta och plocka sten. Dagen varade alla dagar från kl. 7 fm. till 8 em. Hästarnas nattfoder kl. 9 och körarna en flottamat och mjölk. Vi fick mjölken i muggar för hygienens skull och ej pimpling alla av ett fat.

När sådden m.m. var över var det tid med kalkning av husen och laga hål i väggarna. Så var det tid för upptagning av torv som tillgick så här: Torven togs upp ur gravar och kördes upp med asor och lades i en hög på s.k. järbacken. Sen så leddes vatten i en ränna dit. 3 st. hästar bands in till varandra med huvudet och en av oss pojkar på mitthästen och så snurra runt för att trampa sönder torven. Under tiden östes vatten över, det blev många gånger en skopa vatten över både hästar och kuskar många gånger med vilje. När så torven var smidig skulle den slätas ut 30 cm tjock och så skulle den skrivas (det betyder att där ritsen gick sprack torven när den torkat) med något som liknade en räfsa 40 cm på båda håll.

Sen kom hästhackning och gallring av betor vilket utfördes av eget folk. Sen var det tid att tag torven av ällta (så kallades den som blev utplattad förr). Det gick till så att den lades i långa rader 4 torvar ovanpå varandra (s.k. råsor) för att torka, för att senare ”käglas” (pyramider) och fick sen stå till den skulle köras in.

Sen kom gödselkörning ut på trädan, det tillgick sålunda: Alla 4 par hästarna. Nr 1 + daglönaren lastade, 3 och 4 körde och bytte vagnar, nr 2 spred ut det på trädan (1 par hästar i gödselhögen, 1 par väg ut, 1 par på väg in och 1 par på trädan, så vi körare hade det ledigt, bara hoppa av en vagn och på en annan). Sen var det att köra ned gödseln (plöjas). Det skulle plöjas rakt. 20 fåror vänster om och 20 höger om, det blev en rygg kallad.

Sen kom hösten. Tid att skörda: Vi hade ej skördetröska eller självbindare. Vi hade 2 st. självavläggare som lade säden i buntar (neger) som av byns folk+ eget folk med mor i spetsen, de snodde band av sä-

den och band, men korn gick det ej, så där snoddes band under vintern av råghalm. Men först skulle man slå med lie runt stycket. Vi skulle sätta upp säden i hovar kallades det 20par i varje. När klockan blev 11 fick 2 av flickorna gå och mjölka. Lillflickan hade en kvinna till hjälp och stod för mathållet, allt folk på den tiden skulle ha maten. Far med daglönaren satte upp, vi små fick samla negarna, så gick det till. kl. 3 var det kafferast. Sen pågick det till 6-30 men 2 av flickorna sluta kl. 5 för mjölkning.

När säden stått några dagar så var det tid med inkörning. Far, daglönaren och min lillebror var på logan. Mina äldre bröder körde+ ryktaren som skiftat med mig så jag fick vakta kor på bete, det var ej roligt men ej något att göra åt. De dagarna mjölka mor+ lillflickan. Den gamla gumman lagade mat m.m. Men ryktaren var ju glad för han fick ju maten+ 2 kr/dag. När mor gick ut i marken för att mjölka hade hon spannen på armen och stickade strumpor. Arbetsamt va? När det var över var det tid att köra hem torven och efterplöja och köra hem betor. Sen kom tröskningen. Den sista säden tröskades till jul och säd som ej behövdes såldes. Rågen blev sådd i slutet av september. Tröskan var en stor 4½ fots som drogs av en lokomobil, den var vår egen.

Nu kom den kvinnliga sidan. Dagen började kl 5 med de 2 största flickorna till mjölkning. Lillflickan kokade kaffe och dukade frukost. Sen var det diskning av separatorn och vad därtill hörer. Bäddning av all sängar. Nr 2 och 3 ordnade i köket, fodra höns och ankor. Sedan skulle lillpigan stoppa strumpor m.m. 2 och 3 skulle karda, spinna och väva. Så kom klippning av fåren vilket mor och störstflickan skulle göra, de två andra tvätta ylle. Slakten till påsk var inne: 2 risar en på 200 kg. en lite mindre och så ett får. Den stora grisen röktes liksom en del av fåret.

Till midsommar slaktades en 5 månaders kalv. Den tredje slakten var till jul, åter 2 risar, ibland en kalv, ett lamm, höns och ankor. Bakning var två gånger om året, midsommar och jul.
Åtgång med mjöl till jul var 150 kg. Grova och fina samt grahamsskorpor.

Först i november var det ankslakt och tillgick sålunda: Största delen såldes till Malmö, ibland ett 30-tal. Till denna dag skulle alla hjälpa till även daglönaren. Det började kl 7 e.m. och pågick ganska länge till kl 3 f.m. det skulle torrplockas men man fick vara aktsam så att man ej rev i sönder på halsen m.m. Far gav alla att göra. Han slaktade alla ankorna. Sedan skulle alla tvättas och piggas. Men det var roligt. Daglönaren var pigg men det var för mors kaffe och fars flaska.

Bryggning av dricka var 2 gånger om året, midsommar och jul. Tillgick sålunda: korn lades i blöt i ljummet vatten ett dygn, sedan lades det på ett varmt fuktigt ställe för att gro. Sedan torkas för att användas vid behov.

Brygden tillgick så: En balja rymmande 50-70 liter med ett hål i botten 3 cm med en lång pinne i. sedan lades råghalm i botten, ovanpå däromkring 40 kg malt, på detta slog man kokhett vatten, det fick man se hur mycket som behövdes. 2 hg jäst skulle tillsättas och övertäckt stå och dra i 3 timmar. Baljan stod på en trefoting så man kunde sätta något kärl under. Sedan lossnade man pinnen i botten och brygden fick långsamt droppa igenom. Så slogs det i en annan balja och fick stå och dra 3-4 dagar. Bottenavfallet blev en slags jäst kallad bärma för grovbak.
När så tråget skulle rensas för deg samlades detta upp för att användas vid nästa bakning.
Ock så något som hände intill julen: Alla förfrusna fötter skulle repareras, vi fick hålla fötterna i varmt vatten med surdeg i, det var bra.

Odelrydspågen

Odelryd

Postadr.: Börringe. Tel. 13.

Areal: Total 100 har (95 åker). Tax.-v. 66.700.

Jordart: Ler- o. grusmylla på grusbotten. Manbyggn. uppf. 1854, senare invändigt renov. Ekonomibyggn. uppf. 1939—40. 7 hästar, 2 unghästar, 2 tjurar, 25 kor, 35 ungdjur, 3 modersuggor, 20 gödsvin. Arealen delv. täckdikad. Nuv. arr. tillträdde 1925.

Äg.: Greve Beck-Friis å Börringekloster.

Arr.: Karl V. Andersson f. 12/3 1882. Son till Anders Svensson o. h. h. Anna f. Hansson. Gift 22/4 05 med Maria Hansson f. 7/11 1880. Barn: Hans f. 09.

Arr.: Styr.-led. i kontrollfören. Slaktgodeman o. blockledare.

I gårdens skötsel deltager sonen Hans. Gift 36 med Ella Olsson f. 20/5 11. Barn: Ingrid f. 36, Margareta f. 42.

Sonen Hans är led. av komm.-fullm. o. skolstyr. V. ordf. i B. F:s lokalavd.

Denna artikel kommer från Jämtland och jag har fått Stefan Nolervik tillstånd att publicera den i vår tidning.
Stefan är författare och arbetar som journalist på Östersunds-Posten.

Höglundarna

Stefan fick en dag ett telefonsamtal från en man som bor på Alnön utanför Sundsvall som hade läst en artikel på nätet om Höglundarna. Det är min mors farbröder och som vi alla i släkten hade trott emigrerat till USA, men så fick min mor en dag ett brev från kommunen i Hotagentrakterna där det stod att de hade omkommit i en brand. Vi underrättades då vi var deras anhöriga.

Så de hade levt ett liv häruppe utan att ni vetat om det? frågade Stefan. Ja, så var det. Brevet måste ha kommit i början på 60-talet. Jag var ung då och lade inte så stor vikt vid historien. Det är först på senare tid som jag börjat fundera över deras liv.

Det berättas än i dag i bygderna om Höglundarna, namnet som de alltid gick under. De svor så det osade och de hade sitt eget sätt att säga goddag och välkommen när någon besökare kom till deras koja. De sa helt enkelt, ”och va fan vill du då?”.
Stefan och släktingen träffades en dag i september i utanför macken i Krokom. Vi pratade om Höglundarna.

De var två bröder, Anders och Johan Andersson, födda och uppväxta i Härryda socken utanför Göteborg, och som i ungdomen gav sig i väg på jakt efter arbete. Släktingarna hade trott att de emigrerat till Amerika.
De kom att i huvudsak ägna sig åt arbete i Sverige och Norge och har varit med om att med sina händer och ren muskelkraft bygga landsvägar. Under många år kom de att vistas i Jämtland och de blev vida kända och ”berömda” för sitt burdusa sätt att leva och vara. De bodde enkelt i olika jordkojor och de var nöjda med det lilla. När deras arbetskrafter började sina byggde de sig en liten koja vid landsvägen mellan Bakvattnet och Häggsjövik i norra Jämtland. Där brann de inne med sina hundar en februarinatt 1961.

Artikel i ÖP i slutet på 1950-talet då Höglundarna deltog i en rättegång mot bedragare:
”Kojan är primitiv och mörk, men gubbarna trivs. Folkpensionen klara de sig gott på. De yngre, och till fysiken vitalare, går de fyra kilometerna till Bakvattnet och handlar vad som behöver, och till detta använder han sin egen pension. Den äldres används bara till att späda på om så skulle behövas, och sparas för övrigt och läggs i den börs, som den äldre brodern förvara i skåpet ovanför sin brits. Dom behöver inte mycket, fortsatte landsfiskalen, bara öl, kaffe och smörgåsar”.

Septemberdagen var vacker och rallarrosorna hade blommat ut och det var dagg i gräset när jag och släktingen klev omkring i det som en gång var Höglundarnas koja. Vi hittade rester av utedass och stuga, och när vi grävde lite med händerna under mossan hittade vi svarta förkolnade trärester. Det är väldigt frid-

fullt här, det är nästan som en tanke. Rallarrosor för ett par rallare. Stefan frågar släktingen, -hur känner du dig? Det är starkt alltså, det känns overkligt. Här bodde alltså min morfars bröder, som vi alla trott hade emigrerat till Amerika i tidigt 1900-tal. I stället hamnade de här uppe i Bakvattnet. När du ser bilderna på dem, kan du känna igen några drag, frågar Stefan
Ja, jag känner igen dragen och framför allt från min mammas bröder. Släktingen visar sina stora kraftiga händer, troligen ett arv från de båda rallargubbarna som en gång i en tidningsartikel i ÖP beskrevs så här: ”Man märker att de en gång varit väldiga bjässar, men nu var de böjda av åren, de långa seniga armarna med koffertlika knytnävar i precis avpassad i skottkärrehöjd signalerade att här funnits ofantliga krafter närde en gånga begav sig”

Varför kallades de Höglundarna?
En trolig tolkning är att de kan ha uttalat sympatier med den falang av socialdemokrater som under ledning av Zeth Höglund, omkring 1920 tog avstånd från Per Albin Hanssons politik som de ansåg vara för högerinriktad. Dessa kallades för ”Höglundarna” och eftersom de båda bröderna i sitt dagliga värv och i de kretsar de verkade dagligen troligen konfronterades med politiskt tal och åsiktsutbyten och kan därmed ha uttalat ståndpunkt i den riktningen.

De åkte därifrån vidare till Hotagens kyrka där bröderna ligger begravda. Vidare till Laxviken där Bygdehistorikern Folke Boogh som träffat Höglundarna och intervjuat dem, hade mycket att berätta. Det har varit en helt fantastisk dag för mig säger släktingen innan han åter försvann nedåt kusten.

Tyvärr så kan jag inte visa några bilder på bröderna, men det finns en film på YouTube som visar bröderna och deras koja

Googla på
YouTube-Höglundarna

För kung och fosterland

Han var en bjässe, Per från Östra Nääs i Höreda av Eksjö socken. En jordens nyttjare, hemmason under många år, tjänare hos både häradshövding och rådman, skicklig ryttare och kungen trogen. Han var en vapendragare som i hembygdens kyrkbok fick en nekrolog av mått att uppmärksammas av efterföljandes släktled.

I nådens år 1631 kom han hit till världen i byn Prostorp hos bonden Cnut Persson och hans hustru Ingärd Nilsdotter. Som samhället bjöd den gången ”lät” föräldrarna honom till dopet och kristendom. De lärde honom, som brukligt var, sina kristliga stycken och arbete i jordbruket. Han var sina föräldrar till hjälp och ”understöd” till dess han var nästan 24 år. Blev stugan för trång? Längtade han ut i stora världen? Det förtäljer inte historien, men han begav sig i tjänst hos Herr Häradshövdingen Jonas Hult Lilliestrahle på Broarp. I 1½ år varade tjänsten.

Nu steg han till häst och blev en ”swenstienare” och ryttare under Smolands Cavallerie Regomente.. I Höreda Generalmönsterrulla för Smålands Husarer står han inskriven som tjänare hos Rådman Christoffersson på Björnshult.

I denna sin ryttartjänst har han varit en *”braf huggebjässe”*; en som var skicklig i att svänga sin sabel(hugge), modig och oförvägen, redo att strida för kung och fädernesland. Han stod i når hos både Carl XI (Gråkappan) och Carl XII (Den unge hjälte som stod i rök och damma); vanvördigt kallad ”Kalle Dussin”. Han var *”högst saliga och glorständigste i åminnelse för sin manbarhet och oförsagda hierta fast än han ofta blifit qwäst, sårad och illa skudten.*

Den 4:de december 1676 red han i stridens hetta i slaget vid Lund stred han oförväget. 3 000 tappra svenskar stöp på fältet. Danskarnas förlust blev 6 500. Per från Östra Nääs klarade sig men blev illa *”skudt igenom bröstet, magen och armen: men som såren woro swåra doch Curabla, lät kungen sin egen Lifmedicus honom Curera och gaf honom 10 specie Riksdaler till för sin frimodighet, tillbad honom officersplats thet han aldrig wille mottaga, utan sade sig wilja hälder wara en ibland the bästa gemena, än en af the sämsta officerare.”*

Trots det fick han i såväl i de danska som polska och ryska krigen ofta gå med 40-50 som en officerare på Parti. Men han var alltid lycklig, kvick, frisk vuxen och modig (braf)ryttare uti *4 svenska krönta hufvudens tid i samfälta 50 åhr, ty han aldrig af krigsrätt, Officerare eller Camrader straffades och lastades uthan fast mera berömdes och älskades. Warande således både till sin Manhaftighet, förnöjsamhet med sitt stånd och utan ledsamhet långliga trogen tienst många Ryttare och Soldater en eftersyn huru the uti sin kallelse dessa dygder skola wara angelägna*. Denne Nådig Öfwehets swen icke allenast i tiensten utan efter erhållit afsked i hela sin lifstid för ho med ärligs underhold hugnad.

Vad han i sin ungdom och mannaålder fört för leverne var visst allom bekant. Två äktenskap redovisas i nekrologen. I det första med pigan Annika Persdotter i Östra Näss föddes två söner och tre döttrar. Efter några änklingaår gick han till prästen med Ingbor Olufsdotter från Siöakull i Medelby. Under 40 ås äktenskap välsignades han med 9 barn, 6 söner och tre döttrar. Av den stora barnskaran på 14 (på 2 äktenskap) war 3 söner döda under föräldrarnas levnad och det var ovisst om 2 levde bland fängarna i Ryssland.

Under de sista 15 år av sin levnad visade han en rätt och sanskyldig botfärdighet, ånger och ruelse som fast tro och förtröstan på *”sin allas wår frälsare och Saliggivare Jesu Christus.”*

Med vördnad hemma i sitt hus, efter det han undfått Herrens Heliga Nattvard uppsteg han och föll på sina bara knän för sotesängen:/ Christelig anammade betygandes sig vara försäkrad om Guds nåd.

Om morgonen den 20 februari 1721 efter han med Stephani bön sagt:”Herre Jesu anamma min ande”, avsomnade han saktmodeligen. Han blev 90 år och hade strävat, verkat och levat sant i denna värld i 50 år som frimodig ryttare och 15 år som en stadig Christen.

Britt Paulsén

